

Justis og Beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep.

0030 Oslo

Deres referanse

20/132 - ABR

Vår referanse

20-080086ADM-HALD

Dato

02.06.2020

Høring – NOU 2019: 17 Domstolstruktur, og et forslag om endringer i rettskretsene og domstoloven

Innledning

Vi viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev 2. mars 2020. Halden tingretts høringsuttalelse er drøftet i møte med alle dommerne og også forelagt samtlige saksbehandlere.

Lokal enighet for sammenslåing av tingretter

Tingrettene i Moss, Sarpsborg, Halden og Fredrikstad har inngått en intensjonsavtale om sammenslåing til én domstol, Østfold tingrett. Det samme gjelder Øvre Romerike tingrett og Nedre Romerike tingrett. Vi satte vår lit til at disse frivillige omorganiseringene ville bli gjennomført som forutsatt og at lokaliseringen av Østfold tingrett skulle behandles i en egen prosess. Dessverre har Stortinget inntil videre utsatt disse prosessene og bedt om at regjeringen kommer til Stortinget med en egen sak før sammenslåing av tingretter i Østfold og på Romerike eventuelt gjennomføres og at sammenslåing av disse tingretten stilles i bero frem til saken er behandlet. Samtlige dommere ønsker en sammenslåing av de fire tingrettene, Moss tingrett, Halden tingrett, Fredrikstad tingrett og Sarpsborg tingrett til Østfold tingrett. Saksbehandlerne ønsker nå ikke en sammenslåing av de fire tingrettene til Østfold tingrett.

Til de øvrige strukturforslag bemerkes:

Domstolkommisjonen behandler inngående utfordringene for tingrettene i kapittel 8 og for jordskifterettene i kapittel 22. Dette gir et etter vårt syn et dekkende bilde for situasjonen.

Riksrevisjonens undersøkelse om saksbehandlingstid og effektivitet i tingrettene og lagmannsrettene (Dokument 3:3 (2019-2020)) viser, som departementet peker på, at det er

behov for en reform. Vi er enig i departementets og Domstolkommisjonens utgangspunkt om at domstolstrukturen i Norge bør tilpasses de utfordringene domstolene nå står overfor.

Det overordnede formålet med den aktuelle reformen er å styrke rettssikkerheten. For å oppnå dette må domstolene være tilgjengelige og levere gode og faglige avgjørelser innen rimelig tid.

Domstolkommisjonens forslag er å utvide rettskretsene og samtidig redusere dagens 60 tingretter til 22 tingretter med til sammen 30 rettssteder. Domstolkommisjonen har vist og begrunnet hvorfor dagens struktur ikke er egnet til å møte fremtidens utfordringer. Mer enn halvparten av tingrettene er så små at de har tre eller færre embetsdommere. Domstolene må organiseres i enheter som er sterke nok til å sikre gode fagmiljøer og nødvendig kompetanseutvikling. Med større enheter vil det være mulig med moderat spesialisering av dommere på enkelte viktige saksområder. I dag er enhetene for små til at det lar seg gjøre. I tillegg har det vist seg at det er store variasjoner i sakstilgang. Det er dessuten slått fast at saksbehandlingstiden er for lang. Det er helt nødvendig å ta grep. Domstolkommisjonens forslag er den mest hensiktsmessige måten å møte fremtidens krav til faglighet, fleksibilitet og god ressursutnyttelse på.

Justisdepartementets alternative forslag går ut på å redusere antallet rettskretser som foreslått, men å beholde antallet tingretter som i dag. Forslaget er begrunnet med et ønske om «å bevare kompetansearbeidsplasser i distriktene og sikre brukerne nærhet til domstolene». Vi er ikke enige i departementets forslag.

Som departementet selv uttaler er det nødvendig å skape større fagmiljøer i domstolene. Med dommerne spredt på det samme antall rettssteder som i dag, vil mesteparten av den gevinsten forsvinne.

Domstolkommisjonen har vist at deres forslag til strukturendring vil innebære at hele 95 % av befolkningen får en reisevei på under to timer til nærmeste tingrett. Som kommisjonen har påpekt, er det en kjensgjerning at de fleste aldri har behov for å oppsøke en tingrett.

Digitalisering i form av fjernmøter og nettbasert løsninger bidrar også til mindre behov for fysiske rettsmøter. Koronasituasjonen har raskt medført at domstolene har gjort store fremskritt mht. digital behandling av saker. Det har vært en utstrakt bruk av ulike former for fjernmøteteknologi mm. Det må forventes at de digitale arbeidsmetodene i stor utstrekning vil bestå også etter at samfunnet igjen er normalisert. Vi har erfart at en del saker forsvarlig kan behandles uten fysiske rettsmøter mv. Med redusert behov for fysisk tilstedeværelse i tingretten kan det neppe være grunnlag for å opprettholde det samme antallet rettssteder. På denne bakgrunn kan de ikke være tvil om at antallet tingretter trygt kan reduseres uten fare for rettssikkerheten.

Med et forslag om at alle rettssteder skal bestå er det ikke tvil om at det i mange tilfeller vil bli krevende å skulle lede en tingrett som er spredt på mange rettssteder. Saksbehandlere og

dommere må regne med at lederen som hovedregel ikke er fysisk tilstede i arbeidshverdagen, der rettskretsen har flere enn to tinghus. Dette er ikke en ønsket situasjon. Mye av domstollederens tid vil også antakelig tilbringes på reise mellom de ulike rettsstedene.

Domstolkommisjonen har forutsatt at en reduksjon i antallet tingretter vil kunne frigjøre midler til å modernisering og tilrettelegging av *fremtidens* domstoler. Velger man å beholde samtlige eksisterende rettssteder, vil det være nødvendig med vesentlige investeringer bare for å møte *dagens* behov siden mange av dagens rettssteder er i dårlig forfatning.

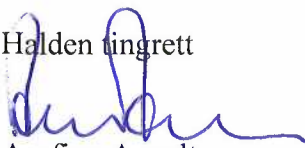
Departementet er opptatt av at ved å beholde samtlige rettssteder vil man også beholde den juridiske kompetansen, altså advokatkontorene, på rettsstedene. Vi kan ikke se at det er belegg for en slik påstand. Det er usikkert hvilke følger nedleggelse av rettssteder vil få for de lokale advokatkontorene. Fredrikstad tingrett og Halden tingrett har uansett lenge merket en økende tendens til at aktører, både i ulike typer sivile saker og i straffesaker, henvender seg mot hovedstadsområdet for å søke etter advokatbistand. Vi antar det forholder seg slik i resten av landet. Det er de største byene som tiltrekker seg rettssøkende publikum. Større og mer robuste regionale sentra vil kunne tilby befolkningen juridisk kompetanse i konkurranse med advokattilbudet fra de største byene, forutsatt at domstolens virksomhet konsentreres om ett eller to rettssteder (tinghus) i rettskretsen.

Domstolene har vært underfinansiert i mange år. Det er 15 år siden Stortinget vedtok at det skulle gjøres opptak av parts- og vitneforklaringer i rettssaker. Det vil koste flere hundre millioner kroner å få utstyret installert i alle landets domstoler. Disse midlene har domstolene aldri fått og ordningen er dermed ikke innført. Med unntak av noen få prøvedomstoler, er situasjonen følgelig at det ikke foretas noen dokumentasjon av innholdet i parts- og vitneforklaringer i norske domstoler. Blant de landene vi sammenligner oss med, er Norge det eneste landet som ikke har lyd- og bildeopptak. Avbyråkratiseringsreformen innebærer også store og alvorlige budsjettkutt for domstolene, som allerede er betydelig underfinansiert.

Med departementets forslag synes det urealistisk at dette blir gjennomført i overskuelig fremtid. Det er et alvorlig rettssikkerhetsproblem.

Konklusjon

Avslutningsvis presiserer vi at det etter vår oppfatning er nødvendig med en betydelig reduksjon i antallet rettssteder. Dommerne i Halden tingrett støtter derfor Domstolkommisjonens forslag. Vi har ikke noen konkret oppfatning av hvilke rettssteder som bør bestå. Saksbehandlerne i Halden tingrett har delte oppfatninger om kommisjonens forslag.

Halden tingrett

Arnfinn Agnalt
sorenskriver

